

практичної конференції (Т.2), м. Сеул, 30 квітня 2021 р. Вінниця-Сеул: Європейська наукова платформа, Case Co., Ltd., 2021. 230с. С.107–109.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (2012). Osobystist' u prostori dukhovnoho rozvytku : navchal'nyu posibnyk [Personality in the space of spiritual development: a textbook]. K. 256 s. [in Ukrainian].
 2. Masol, L. M. (2006). Zahal'na mystets'ka osvita: teoriya i praktyka [General art education: theory and practice]. K., 432 s. [in Ukrainian].
 3. Oleksyuk, O. M. (2006). Muzychna pedahohika : navch. posib. [Music pedagogy: textbook. way.]. K. 188 s. [in Ukrainian].
 Padalka, H. M. (2008). Pedahohika mystetstva [Pedagogy of art]. K., 274 s. [in Ukrainian].
 4. Rostovs'kyu, O. YA. (1997). Pedahohika muzychnoho spryumannya : navch.-metod. posib. [Pedagogy of musical perception: teaching method. way]. K., 248 s. [in Ukrainian].
 5. Rudnyts'ka, O. P. (1992). Spryynyattya muzyky i pedahohichna kul'tura vchytelya [Perception of music and pedagogical culture of the teacher]. K., 96 s. [in Ukrainian].
 6. Stratan-Artyshkova, T.B. (2014). Tvorcho-vykonavs'ka pidhotovka maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva: teoriya i praktyka. [Creative and performing training of future music teachers: theory and practice]: monohrafiya. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. 440 s. [in Ukrainian].

7. Shevtsova, O.B. (2021). Khudozhn'o-dialohova vzayemodiya u formuvanni muzychno-vykonavs'koyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva. [Artistic and dialogical interaction in the formation of musical and performing competence of the future music teacher]. Theoretical and practical aspects of modern scientific research: collection of scientific works "ΛΟΓΟΣ" with materials of the 1st International Scientific and Practical Conference (Vol. 2), Seoul, April 30, 2021. Vinnytsia-Seoul: European Scientific Platform, Case Co., Ltd., 230с. С.107–109. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТЮТІУННИК Марія Григорівна – викладач Кривиницького музичного фахового коледжу.

Наукові інтереси: формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TIUTIUNNYK Maria Hryhorivna – teacher of Kropyvnytskyi Music Applied College.

Scientific interests: formation of artistic and communicative readiness of the future music teacher.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 37.016:81-028.31

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-334-338

ФЕДОТОВА Світлана Олександрівна –

кандидат філологічних наук, доцент,
 доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
 Центральноукраїнського державного педагогічного університету
 імені Володимира Винниченка
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4453-9887>
 e-mail: sfedotova2209@gmail.com

**МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА УЧНІВ
 ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ**

У статті розглянуто методичні прийоми, які спрямовані на вплив, формування емоційної сфери дошкільників і молодших школярів.

Емоційна сфера особистості – це різноманітні форми переживання: емоції, почуття, настрої, емпатія.

У розмаїтті засобів впливу на розвиток емоційної сфери дитини дошкільного віку та молодших школярів важливе місце посідає художня література. Художня література допомагає дитині глибше пізнати свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення, викликає естетичні почуття, емоції, формує емпатію під час читання.

Казки – найулюбленіший жанр дітей. Казки діти слухають у дошкільному віці, читають протягом навчання у початковій школі. Під час роботи над текстом необхідно акцентувати увагу дітей на жанрових особливостях твору. Діти повинні засвоїти основні жанрові характеристики фольклорної казки, літературної казки, легенди, переказу, оповідання. Тому доречними будуть запитання: – Цей твір – казка, легенда, оповідання, віри? Доведіть свою думку. – Якими сталими (казковими) словами починаються казки? Згадайте їх та перелічіть. Питання до характеристики героїв: – Назвіть слова з твору, які є характеристикою героїв. – Які слова у тексті допомогли вам зрозуміти почуття, настрої героїв? – Хто з героїв вам сподобався більше? Кому ви співчуваєте? Кому б ви із задоволенням допомогли? Кому б з них ви віддали своє сердечко? Чому?

Українські народні казки, легенди, перекази, літературні казки та оповідання є чудовою основою та багатим матеріалом для формування емоційної сфери дітей. Вони вчать дітей радіти природі, любити її, насолоджуватися її красою і берегти, турбуватися про рідних і близьких, товаришувати і дружити, цінувати дружбу і друзів, співчувати і співпереживати людям, розуміти їх почуття.

Ключові слова: емоційна сфера, емпатія, казка, легенда, оповідання, методичні прийоми, дитина-дошкільник, початкова освіта.

FEDOTOVA Svitlana Oleksandrivna –

Candidate of Philology, Associate Professor,
 Associate Professor of the Department
 of Preschool and Elementary School Education
 of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State
 Pedagogical University
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4453-9887>
 e-mail: sfedotova2209@gmail.com

METHODOLOGICAL TECHNIQUES OF THE EMOTIONAL SPHERE DEVELOPMENT OF THE PRESCHOOLERS AND THE PRIMARY SCHOOL STUDENTS BY MEANS OF LITERARY WORKS

The article considers some methodological techniques aimed at the influence onto and the formation of the preschoolers and primary school students' emotional sphere. A personality's emotional sphere is the various forms of experience: emotions, feelings, moods, and empathy. In the variety of means of influence onto the emotional sphere development of a preschooler and the primary school students fiction plays an important role. Works of fiction help a child to know his or her inner world better, inspire the self-perfection, provoke aesthetic feelings and emotions, form empathy in the process of reading. Fairy-tales are the most favourite children's genre. Fairy-tales are being listened to by the children at their preschool age and they are being read by them while studying at primary school. Working at the text, it is necessary to draw children's attention to the genre peculiarities of the literary work. Children should learn the main genre characteristics of a folklore tale, a literary tale, a legend, retelling, and a short-story. That's why such questions will be appropriate here: – Is this literary work a fairy-tale, a legend, a short-story or a poem? Prove your point of view. – What (fairy) set expressions are used to begin fairy-tales? Recollect and enumerate them. Questions for the heroes' characteristics: – Name the words from the literary work which characterize the heroes. – Which words from the text helped you to understand feelings and the mood of the characters? – What characters did you like more? – Whom do you sympathize with? – Whom would you help with pleasure? – Whom would you give your heart to? Why? Ukrainian folk tales, legends, retelling, literary tales, and short stories are a wonderful basis and rich material for the children's emotional sphere development. They teach children to enjoy the nature, to love it, to admire its beauty and to protect it, to care for the near and dear, to associate and make friends, to sympathize with and empathize people, to understand their feelings.

Keywords: the emotional sphere, empathy, a fairy-tale, legend, short story, methodological techniques, a preschooler, primary education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасній психології та педагогіці проблема емоційного розвитку дітей визнана найголовнішою. Психологи зазначають, що надзвичайно важливо для дитини навчитися радіти чужій радості та співчувати чужому горю.

Дошкільна і початкова освіта в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» зосереджують увагу на розвитку інтелектуальної та емоційної сфери дитини. Провідні психологи /Л. С. Виготський, О. В. Запорожець/ зазначали, що тільки узгоджене функціонування емоційної сфери та інтелекту у тісній єдності може забезпечити успішність будь-яких форм діяльності. Розумовий розвиток тісно пов'язаний з емоційною сферою дитини, світом її почуттів і переживань [1; 2].

Емоційна сфера особистості – це різноманітні форми переживання: емоції, почуття, настрої. Одним із найважливіших компонентів морального розвитку дитини є формування емпатії як здатності людини до співчуття і співпереживання іншим людям, розуміння їх стану. Л. С. Виготський зазначав, що «життєвий шлях особистості – це історія її переживань».

У розмаїтті засобів впливу на розвиток емоційної сфери дитини дошкільного віку та молодших школярів важливе місце посідає художня література. Література поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, поезику, почуття, емоції, настрої, образотворче мистецтво (ілюстрації). Художня література допомагає дитині глибше пізнати свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення, викликає естетичні почуття та емоції під час читання.

Сучасною педагогічною наукою пропонуються різні засоби розвитку емоційної сфери: музичні заняття, слухання казок і художніх розповідей (для дошкільнят), читання казок, переказів, легенд, оповідань для дітей початкових класів, знайомство з природою, малювання.

Оскільки важливою діяльністю дітей-дошкільників та молодших школярів віці є читання, тому саме художня література (слухання та читання творів), в різних її жанрах є для вихователя, вчителя дієвим засобом формування особистісних якостей та творчих здібностей дітей дошкільного віку та дітей початкових класів. Художня література розвиває дитину інтелектуально, впливає на формування емоційної сфери, емпатії. Зокрема вплив казок на розвиток дитини багатогранний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-методичної літератури засвідчив увагу

вчених до розвитку емоційної сфери дошкільників та молодших школярів засобами літературних творів.

Методичні дослідження визначають такі напрями: навчання читання літературних творів (О. Джежелей, М. Бібко); традиційні та інноваційні прийоми роботи з казкою (А. Богуш, Л. Варзацька, О. Савченко). Проблема використання художньої літератури як повноцінної та ефективної складової виховного процесу хвилювала і хвилює педагогів та психологів минулого та сучасності. Зокрема Л. Артемова, Р. Жуковська, О. Кононко, О. Козлюк, І. Луценко, Л. Макаренко, Д. Менждерицька, М. Шуть досліджували проблему педагогічної цінності художньої літератури, різні аспекти впливу літератури на виховання дитини. Вивченням проблем розвитку емоційної сфери дитини займалися психологи: Л. Виготський, О. Запорожець, Л. Стрелкова, В. Абраменкова, А. Рояк, А. Миколаєва, Т. Гаврилова.

Мета статті – розглянути методи і прийоми, які спрямовані на вплив, формування емоційної сфери дошкільників і молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що емоції, такі як радість, щастя, смуток, обурення, засудження, схвалення, співчуття, співпереживання у дошкільників і молодших школярів формуються значною мірою під впливом художньої літератури (казок, казок-оповідань, легенд, переказів, оповідань).

У найкращих творах дитячої літератури немає нав'язливого моралізаторства. Казка, оповідання подають інформацію в ігровій формі, яку діти легко засвоюють. Приклад поведінки казкових, літературних героїв, їх емоційний стан, почуття, настрої, ставлення до інших героїв, до подій допоможе дітям засвоїти важливу життєву інформацію, сформує основні емоції, навчить співпереживати і співчувати.

У художній літературі (у казках, оповіданнях) тлумачиться зло і добро. Дитина поступово вчиться розрізняти добро і зло, співпереживати, співчувати позитивним героям, не поважати, засуджувати зло, підступність, нещирість негативних героїв.

Казки про тварин – найбільш давні за своїм походженням. Але, незважаючи на свій архаїзм, вони продовжують бути найулюбленишим жанром дітей. Казки про тварин діти слухають у дошкільному віці, читають протягом навчання у початковій школі. Казка притягує увагу дітей завдяки своїй фантастичній природі. Діти-дошкільнята та учні початкових класів під час слухання /читання/ казок швидко розуміють, що казка має свої закони побудови. Казки починаються зачинами, сталими словами (такими, як

Одного разу, В одного чоловіка, Були собі, Жили-були...), які вже на початку твору інформують дитину, що саме казку вони слухають або читають.

Казки «Лисиця та Їжак», «Дві білки та лисиця» невеликі за розміром, не складні для сприйняття дітьми-дошкільниками та учнями початкової школи. Спочатку казку оповідає вчитель або вихователь. Діти повинні не тільки слухати казку, сприймати казкові інтонації виконавця, але й спостерігати за його мімікою. Після первинного прослуховування казок дітям доцільно поставити такі запитання:

– А чи можна ці твори назвати казками? Адже ми знаємо, що казки починаються казковими словами? Згадайте, їх будь ласка, та перелічіть. А якими казковими словами починаються ці казки? Так, правильно. На початку цих казок казкових слів немає. Давайте разом з вами підберемо слова для початку цих казок: «Одного разу поверталася стара Лисиця з невідлого полювання...». «Одного разу дві білки знайшли горіх і засперечалися між собою...». Тепер ці твори стали справжніми казками.

– А чому ці твори ще можна назвати казками? (Прогнозована відповідь дітей. У цих творах тварини ведуть себе як люди: розмовляють, сперечаються, товаришують, сваряться, ворогують. Отже, ці твори можна назвати казками тому, що в них є фантастика, фантастичні елементи.)

Питання до характеристики героїв:

– Назвіть слова з твору, які є характеристикою Лисиці. (Стара. «Поверталася стара лисиця з невідлого полювання. У животі бурчить від голоду.»)

– А якщо Лисиця поверталася з «невідлого полювання», то які були її почуття? (Вона була зла, бо нічого не виймала і була голодною.)

– А чи показує Лисиця свої справжні почуття? (Ні свої справжні почуття не показує, вона їх приховує. Бо вона хитрунка, вона не полишає думки когось обдурити і пиймати собі на обід. «Іде солодкими оченятами позирає.»)

– З якими почуттями Лисиця вигукнула слова-привітання до Їжака? («Здоров був, Їжаче! – Як здоров'ячко? – А давно ми не бачилися, голубчику. Давай на радощах поцілуємося. (Вигукує хитро, з радістю).

– При зустрічі з Лисицею Їжак «Згорнувся іще тугіше, засопів. – Не можу, – відповідає. – Я ще не вмивався...». Як ви вважаєте, які почуття Їжачка? (Він боїться Лисиці, він обережний. Розумний. Розсудливий. Хитрий).

– Як ви вважаєте, для чого Лисиця вигадала таку історію: «– А знаєш, – каже Лисиця, – я тепер уже не їм м'яса, самі овочі. Сьогодні цілий ранок з кроликами на капусті паслася. Та й наїлася ж!»). Які її почуття, коли вона розповідає цю історію? (Розповідає весело, радісно, захоплено. У неї велике бажання перехитрити Їжака, обдурити його).

– Як ви вважаєте, для чого Їжак вигадав історію про тетеревенят? («А я оце хотів сказати, що біля старої вільхи виводок тетеревенят пасеться...»). (Для того, щоб викрити Лисицю, розкрити її хитрість).

– Як ви вважаєте, які почуття переживає Лисиця, якщо вона «– Де це? – так і підскачила лисиця. – Побіжу, ніколи...». (Відчуває збудження. Захоплення полюванням.)

– Як ви вважаєте, з якими почуттями Їжак промовляє слова: «Розгорнувся Їжак:

– Пиди-но, побігай! Нас, голубонько, не обдуриш...».

– Хто з героїв вам сподобався більше: Лисиця чи Їжак? Кому ви співчуваєте? Кому б ви із задоволенням допомогли? Кому б з них ви віддали своє сердечко? Чому?

У початковій школі учні починають знайомитись з легендами у 3 і 4 класах. Діти засвоюють, що легенда – народне сказання або оповідання про якісь події чи життя людей, оповите фантастикою. Отже, діти усвідомлюють, що легенда за змістом близька до казки. В легендах, як і в казках, наявний фантастичний елемент. У підручниках з читання пропонуються різні легенди: героїчні /історичні/, міфологічні, соціально-побутові [2].

Легенда «Як мати стала зозулею» за своєю побудовою подібна казкам. Вона починається сталою казковою словесною формулою: «Були собі чоловік і жінка і мали четверо дітей». У кінці твору сталі словесні формули відсутні: «А мати назавжди одцуралася дітей і донині літає зозулею».

В основу цієї легенди покладені давні міфологічні уявлення і вірування наших предків про те, що світ магічний, і людина – частинка цієї магії. У тексті йдеться про перетворення людини на птаха /зозулю/. У цій легенді народ торкається морально-етичних проблем: стосунків в родині, ставлення батьків до дітей, ставлення дітей до батьків. Матір у творі зображується як дуже дбайлива, любляча: /»Після смерті чоловіка всі турботи про чотирьох дітей лягли на плечі матері». «Жінка сама ловила рибу і годувала дітей»./ Проте діти вирости жорстокими, байдужими: не захотіли подати води хворій матері: «Пішли діти на двір гратися, а мати в хаті ледве-ледве підводиться з ліжка, обростає пір'ям».

Легенда наповнена почуттями любові, ніжності матері до дітей. Матір звертається до дітей лагідно: «діточки», «доню», «Івасику».

Для того, щоб учні зрозуміли почуття матері, дітей, для того, щоб у них як у читачів виникли співчуття до матері, засудження дітей, доречно поставити такі запитання:

– Як матір ставилася до своїх дітей? Як турбувалася про них?

– Яким словами /іменами/ називала матір своїх дітей? Про які почуття матері до дітей свідчать ці слова?

– Які почуття діти виявили до хворої матері? Які вчинки дітей свідчать про їхню байдужість і жорстокість?

– Коли почуття дітей змінилися до матері? Які були ці почуття?

– Коли вперше діти назвали свою маму «мамочкою» і чому? Які почуття вони переживали у цей момент?

Важливим запитанням до учнівської аудиторії буде питання, яке стосується жанрових характеристик твору:

– Цей твір – казка, легенда, переказ?

У своїй відповіді діти повинні звернути увагу на побудову цього твору /наявність на його початку сталої словесної формули/, а також на фантастичні елементи у змісті твору /перетворення/, що надає легенді схожості із казкою.

Художня спадщина В. Сухомлинського для дітей дуже розмаїта: це казки, казки-оповідання, оповідання. Жанрові характеристики деяких творів дещо розмиті. Певні твори мають ознаки і казки, і оповідання. Для письменника не важлива жанрова унікальність. Він майстерно використовує характеристики різних жанрів

для реалізації свого задуму: для розкриття теми, для розвитку сюжету, для характеристики героїв, для того, щоб донести головну думку твору до дитини.

Твір «Сьома дочка» є казкою. Для створення казкової атмосфери письменник використовує на початку тексту сталу казкову формулу: «Було у матері сім дочок». Саме з таких слів починаються казки. Діти без помилки дадуть відповідь на питання: «Цей твір: казка, оповідання, вірш? Чому ви так вважаєте?». Твір є казкою, адже починається казковим словом: «Було». Правда, у творі відсутня казкова кінцівка. Твір немає сталих словесних формул у кінці. Кінцівка казки відкрита. Проте цей твір важко назвати казкою, адже у ньому немає фантастики. Діти чітко усвідомлюють у початкових класах, що найголовнішою ознакою казки є фантастика. Твір же оповідає про реальні події, які можуть відбуватися за будь-яких часів і з будь-ким. Але є у цьому творі ще одна жанрова ознака казки: **узагальнення**. Письменник використовує узагальнення (не дає імен героям, не вказує час і місце дії), щоб донести до дітей, що така ситуація може відбуватися з багатьма людьми, з багатьма дітьми. І діти повинні зробити висновок, що любов до матері, до батьків, до близьких, взагалі до людей виявляти потрібно через вчинки: турботу, піклування. Красиві слова теж будуть незайвими, але як красиве доповнення до красивих і потрібних вчинків.

Питання до твору «Сьома дочка».

– Цей твір: казка, оповідання, вірш? Чому ви так вважаєте?

– Назвіть ознаки казки і оповідання, які є у цьому творі.

– Чи скучили дочки за матір'ю?

– Що сказали старші дочки, коли побачили матір? Зачитайте ці рядки. Це красиві слова? Чому ви так вважаєте?

– Про які почуття старших дочок свідчать їхні красиві слова? (Байдужість, захоплення всім красивим зовні).

– Як ви вважаєте, слова старших дочок свідчать про їх любов до матері?

– А що сказала чи зробили менша сьома дочка?

– Як ви вважаєте, а вчинки меншої дочки про які почуття до матері свідчать? (Любов, турбота, піклування, про щирі почуття).

– А як ви вважаєте, що потрібно були зробити дочкам в першу чергу при зустрічі втомленої матері?

– То що ж таке любов до матері: красиві слова чи турботливі вчинки?

– Кому з героїв ви віддали б своє сердечко? Чому?

Твір «Сьома дочка» насичений почуттями любові меншої сьомої дочки до матері, і почуттями нещирої любові, байдужості старших дочок до матері.

Твір «Красиві слова і красиве діло» є оповіданням. Єдине, що робить цей твір схожим на казку – це узагальнення. Чомусь в цьому оповіданні, дуже реалістичному, автор використовує узагальнення. Вірогідно, для того, щоб підкреслити, що у таку важку ситуацію, у таке нещастя може потрапити будь-яка дитина. І найкраще, що може зробити інша людина, то це потурбуватися про людину, яка потрапила у біду. Отже це оповідання дуже схоже на твір «Сьома дочка» своєю мораллю.

Питання до твору «Красиві слова і красиве діло».

– Назвіть ознаки оповідання, казки у цьому творі.

– Які слова промовили перший і другий хлопчики, коли побачили хлопчика, який промок до нитки.

– Про які почуття свідчать ці красиві слова?

– А які слова промовив третій хлопчик?

– Про які почуття свідчать слова третього хлопчика? (Турбота, небайдужість, щире бажання допомогти у біді.).

Твір «Горбатенька дівчинка» є оповіданнями. Твір насичений почуттями героїв, почуттями самого письменника, тільки автор їх не називає. В. О. Сухомлинському важливо, щоб діти самі пережили ці почуття, тому що вони як читачі стали свідками таких дуже складних і важливих випробувань у житті літературних героїв, щоб діти і пережили, і назвали ці почуття.

Питання до твору «Горбатенька дівчинка».

– Для чого у цьому оповіданні автор використав узагальнення? Яка його роль? – Про що переживав учитель, коли до класу увійшла горбатенька дівчинка?

– Які почуття побачив учитель в очах своїх вихованців? («Вони /учні/ дивилися на незнайому дівчинку й лагідно всміхалися.»).

Твір «Глуха дівчинка» за своєю головною думкою дуже схожий на оповідання «Горбатенька дівчинка». Цей твір про доброзичливість, доброту, співчуття, уважність до іншої людини з обмеженими можливостями.

Питання до твору «Глуха дівчинка».

– Цей твір оповідання, казка, вірш? Доведіть свою думку.

– Які почуття переживає глуха дівчинка восьмирічна Ніна? Назвіть їх. – Чому вона переживає такі почуття?

– Які почуття виникли у Тані? Що вона зрозуміла про настрій, почуття Ніни? Чому вона все ж таки запитала Ніну про квітку? («На очах у Ніни тремтіли сльози. Про неї забули. Її ніхто не питав.»).

– Які почуття переживає Ніна у кінці твору, якщо вона посміхнулася, і намалювала квітку?

– Які почуття у вас виникли, коли ви читали цей твір?

– Яке ваше ставлення до Ніни?

– Яке ваше ставлення до Тані?

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку. Українські народні казки, легенди, перекази, казки та оповідання В. Сухомлинського є чудовою основою та багатим матеріалом для формування емоційної сфери дітей. Вони вчать дітей радіти природі, любити її, насолоджуватися її красою і берегти, турбуватися про рідних і близьких, товаришувати і дружити, цінувати дружбу і друзів, співчувати і співпереживати людям, розуміти їх почуття.

СПИСОК ДжЕРЕЛ

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років /наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богиніч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та інш.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

2. Типові освітні програми для закл. загальної освіти: 1 – 2 класи. К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.

REFERENCES

1. Dytyna: Osvitnya prohrama dlya ditey vid dvokh do semy rokiv (2016). [A child: educational programme for the children aged from two to seven / the scholastic supervisor of the project: V. O. Ohnev'yiuk; the author's team: H. V. Bielienska,

O. L. Bohinich, N. I. Bohdanets-Biloskalenko [and others]; the scholastic editor: H. V. Bielenka, M. A. Mashovets; Ministry of Education and Sciences of Ukraine, B. Hrinchenko Kyiv University]. Kyiv. 304 s.

2. Typovi osvritni programy dlya zakladiv zahalnoyi osvity: 1 - 2 klasy (2018). [Standard educational programmes for the basic general educational institutions: 1 - 2 grades]. Kyiv: TD «Osvita-Centr+». 240 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФЕДОТОВА Світлана Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: література, дитяча література, методика навчання літературного читання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FEDOTOVA Svitlana Oleksandrivna – Candidate of Philology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool and Elementary School Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: literature, literature for children, teaching methodology of literary reading.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 373.2.091.12-051:[008:7.01

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-338-342

ХОДУНОВА Вікторія Леонідівна –

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри дошкільної освіти

Українського державного університету

імені Михайла Драгоманова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7751-9992>

email: v.l.khodunova@gmail.com

**ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

У статті досліджено феноменологію художньо-естетичної культури як науково-термінологічного виміру та професійно-педагогічної якості. Окреслено поняття «педагогічного спілкування», «педагогічної комунікації», виокремлено концепти взаємодії формату «педагог – дитина дошкільного віку». Досліджено феномен художньої культури педагогічного працівника як передумову ефективної фахової діяльності. Визначено місце понять «естетика», «мораль», «моральність» та «образне мислення» у нарративізації культури художньо-естетичного педагога. Визначено вплив художньо-культурних компетентностей педагога на аспекти взаємодії із дітьми-дошкільнятами, батьками дітей, колегами-педагогами, соціально-інституційними представниками тощо. Визначено риси педагогічної майстерності педагога художньо-естетичного спрямування. Досліджено комплекс понять «мистецтво педагогіки» та «педагогічне мистецтво» у нерозривній сукупності та співмірності із розумінням «художньо-естетичної культури педагога». Виокремлено аспекти генерації «педагогічного таланту» як похідного від естетико-художньої культури симулякра. Визначено моделі та опції впровадження художньо-естетичної культури педагогічного працівника відповідно до Закону України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. (у ред. від 01.01.2023 р.). Зокрема, проаналізовано положення щодо академічної свободи педагога та навчального закладу (п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону) відносно гіпотетично-потенційного художнього розвитку викладацької персоналії в процесі підвищення професійної компетентності. Окрім того, акцентовано увагу на відповідності художньо-естетичної педагогізації співмірно із п.4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» № 2145-VIII, що визначає критеріальні наративи педагогічної діяльності загалом та аспекти компетентності, генеровані п. 15 ч. 1 ст. 1 даного Закону. Конкретизовано опцію видозмін Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р. (ред. від 15.03.2023 р.) у контексті процесу набуття майбутнім педагогом визначеного кола художньо-естетичних компетентностей.

Ключові слова: художньо-естетична культура, художньо-естетична свідомість, компетентність педагогічного працівника, викладацька компетентність, педагогічна майстерність.

KHODUNOVA Victoriia Leonidovna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Department of Preschool Education

Ukrainian State Dragomanov University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7751-9992>

email: v.l.khodunova@gmail.com

ARTISTIC AND AESTHETIC CULTURE OF THE PEDAGOGICAL EMPLOYEES OF THE PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article examines the phenomenology of artistic-aesthetic culture as a scientific-terminological dimension and professional-pedagogical quality. The concepts of "pedagogical cooperation", "pedagogical communication" are outlined, and the concepts of interaction of the "teacher - preschool child" format are highlighted.

The phenomenon of the artistic culture of a pedagogical worker as a prerequisite for effective professional activity has been studied. The place of the concepts "aesthetics", "moral", "morality" and "figurative thinking" in the narrativization of the culture of an art-aesthetic teacher are determined. The impact of the teacher's artistic and cultural competences on the aspects of interaction with preschool children, children's parents, other teachers, social and institutional representatives, etc. was determined. The features of pedagogical mastery of artistic and aesthetic direction are determined. The complex of concepts "the art of pedagogy" and "pedagogical art" in an inseparable combination and commensurability with the understanding of the "artistic and aesthetic culture of the teacher" was studied. Aspects of the generation of "pedagogical talent" as derived from the aesthetic and artistic culture of the simulacrum are singled out.